

Asia: VN/21468/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Takuusäätiö kiittää mahdollisuudesta lausua ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamista koskevaan luonnokseen hallituksen esitykseksi.

Takuusäätiö kannattaa varauksin esitettyä suojaosuuden pysyvää korottamista, kunnes jatkotoimista on päätetty tai ulosmittausta koskeva uudistus on valmistunut. Suojaosuuden korottamisen tavoitteet ovat tässä ajassa ymmärrettävät ja sinällään kannatettavia, mutta ulosmittaukseen kohdistuneiden muutosten yhteisvaikutukset ovat vielä vaikeasti arvioitavissa. Tästä syystä olisi hyvä harkita korotetun suojaosuuden määräaikaista jatkamista pysyvän sääntelyn sijaan.

Korkeampi suojaosuus jättää erityisesti pienituloisille ulosottovelalliselle enemmän tuloja asumisen ja elämisen menoihin eli turvaa kohtuullista toimeentuloa. Se myös jossain määrin ylläpitää ostovoimaa. Ns. keskituloiset velalliset jäävät edelleen korotetun suojaosuuden hyötyjen ulkopuolelle. Inflaatio ei ole selkeästi taittunut ja asumisen ja elämisen muut kustannukset ovat kohonneet. Asuntolainojen nopea nousu kurittaa montaa kotitaloutta. Asumisen ja muiden kustannusten nousu osuu kaikkiin tuloluokkiin.

Suojaosuuden korkeammalla tasolla, erityisesti yhdistettynä ulosoton vapaakuukausien lisäämiseen, on myös haittavaikutuksia, mitkä on syytä tiedostaa ja ottaa huomioon suojaosuuden määrää säädettäessä. Jo nyt on havaittu maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvaneen ja ulosmittauskertymän pienentyneen. Osa nopeammin vanhentuvista julkisoikeudellisista saatavista ei ehdi saamaan täyttä kertymää jatkuvasta ulosmittauksesta huolimatta. Laajamittaiset menetykset voivat aikaa myöden aiheuttaa julkisten palvelujen hintojen nostopaineita. Velallisen näkökulmasta velan pitkittyvä maksuaika nostaa siitä aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Velkatilanteen pitkittyessä, velallisille on tarpeen mahdollistaa ulospääsy ylivelkatilanteesta ohjaamalla heidät talous- ja velkaneuvonnan palveluihin ja tarvittaessa eri velkajärjestelyihin.

Selkeästi maksukyvyttömille velallisille ratkaisu olisi ohjautuminen yksityishenkilön velkajärjestelyyn nykyistä nopeammin tai tehokkaammin. Lukujen valossa käräjäoikeuksien myöntämä yksityishenkilön velkajärjestely on edelleen alikäytössä. Niille velallisille, joiden on mahdollista selviytyä veloistaan maksukyvyllään, pitäisi olla tarjolla muita kohtuullisia velkojen järjestelykeinoja.

Esimerkiksi kysyntä Takuusäätiön takaamaan velkajärjestelyyn on säilynyt korkealla tasolla, ja hakemusten määrä on kasvanut kuluvana vuonna noin 28 prosenttia. Sosiaalinen luototus on otettu hyvinvointialueilla käyttöön elokuun alusta. Sen avulla voidaan järjestellä pienituloisten velallisten pienempiä velkamääriä. Toistaiseksi ei ole tietoa, millaiseksi luototuskäytäntö muodostuu. Takuusäätiön palveluihin tulee tällä hetkellä paljon yhteydenottoja sosiaalisen luototuksen ohjaamana.

Ulosottovelallisille pitää myös tarjota tietoa ja neuvoja, miten omassa tilanteessa voi ja kannattaa toimia. Ulosottovelallisten tilanteet voivat poiketa toisistaan huomattavasti. Osalla pienet asumismenot jättävät pelivaraa, toisilla taas taloutta voi tasapainottaa puolison hyvä mahdollisuus osallistua perheen menoihin. Erityisesti jos ulosotossa jäljellä oleva velkamäärä on maksukykyyn nähden pieni, velallisella voi olla motivaatio maksaa se nopeasti pois ja näin mahdollisesti saada luottotietonsakin takaisin.

Korkeampi suojaosuus jättää isomman osan pienituloisia velallisia kokonaan ulosmittauksen ulkopuolelle. Ulosmittauskelvottomuus voi vaikeuttaa erityisesti pienituloisten luotonsaantia tai nostaa tarjolla olevien luottotuotteiden hintaa. Jos ulosmittaus ei ole tulojen vähäisyyden takia mahdollista, luotonantaja joutuu punnitsemaan riskinotto kykynsä tarkasti. Tämä voi syrjäyttää pienituloiset kansalaiset luottomarkkinoiden ulkopuolelle tai heille on mahdollisesti tarjolla vain kalliskorkoisempia luottotuotteita. Elämme kuitenkin luottoyhteiskunnassa, jossa pienituloisellakin olisi hyvä olla mahdollisuus maksukykyyn mitoitettuun luotonottoon kohtuullisin ehdoin.

Backman-Grönqvist Minna
Takuusäätiö sr.